کۆماری عیراق

وەزارەتی رۆشنبیری و ڕاگەیاندن

دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی

زنجیرەی ژمارە ٧٤

داربەڕوو

شیعری

مدحت بێخەو

داربەڕوو

شیعری

مدحت بێخەو

گزنگ ـ ١٠ (١)

لە سەنگەری سەهۆڵەکان
لە گشت دنیا ..
لە کەوانی جیاجیا
لە کاردان تیری ڤینەکان
دژی گزنگ پەیتا پەیتا
بەڵام کە نزیک ئەبنەوە
یەک لە دوای یەک ئەتوێنەوە
کەچی گزنگ بزەی لێوی
هەر زۆر ئەبێ
هەتا هەتا .. !

سێی ئاداری ١٩٧٨

---

(١) لە گۆڤاری بەیان ژمارە ٤٩ ی ١٩٧٨ بڵاو کراوەتەوە ..

هێرۆ ..! (١)

کاتی خەزان ..
هێرۆیەکان هەڵوەران
وای زانی تووناببوون نەمان
بەڵام هێرۆی بەرزو ڕەسەن
دوای وەیشوومەو تۆفو زریان
لەسەر ڕەگی خۆی ژیایەوە
لەسەر هەربنجێ بەدەیان .!

ئ.ن: ئاداری ١٩٧٨

---

(١) لەگۆڤاری بەیان ژمارە (٤٩)ی ١٩٧٨ بڵاوکرایەوە.

گرەو ..

بۆ ئاهەنگی خۆشی بەهار
کۆ بوونەوە لە هەموو ڕەنگ
لە گوڵی باخ و لالەزار

هەریەکە خۆی لا جوان بوو
بوو بە کێشەو دەنگ و هاوار
بەڵام کاتێ بووکی نەورۆز
بیری لە گوڵان کردەوە
کامەیان جوانە بۆ قژی
گوڵاڵە گرەوی بردەوە . !

١ ی ئاداری ١٩٧٨

---

(١) لە گۆڤاری بەیان ژمارە ٤٩ ی ١٩٧٨ بڵاو کراوەتەوە .

گەڵا..!

لە وەرزی گەڵا ڕێزانا
گەڵایەکان تەگبیر دەکەن
هەندێ هەواڵ
بۆ دوور دەبەن
هەندێ دەبن بە خاک و تین
بۆ ڕەگەکان
تاکو دایکیان زویر نەبێ
تا پێیان نەڵێن نارەسەن!.

٦ ی تەمووزی ١٩٧٩

---

(١) لە گۆڤاری بەیان ژمارە ٧٠ ی ١٩٨١ بڵاو کراوەتەوە

دەریا..

دڵی فراوانی دەریا
گشت ئاوازی خوڕەو هاژەی
ڕووبارانی دۆڵ و چیا
لەگەڵ خۆڵ و لم و ماسی
تێکەڵ ئەکاو یەکیان ئەخا
دژی ئەوەی کانیاوەکەی
بەر بەرد دەدا..!

٢٥ی تەمووزی ١٩٧٩

---

(١) لە گۆڤاری بەیان ژمارە ٧٠ی ١٩٨١ بڵاو کراوەتەوە.

تابلۆ..

تابلۆیەکان کۆ بوونەوە
شاعیرێک بوو بە هەڵبژێر
بۆ سەرچاوەی سرووش گەڕا
گەڕا گەڕا..
لەدوای گەلێ ورد بوونەوە
دیمەنی لە پێکی زبرو
دوو چاوی قووڵ
یەکەم خەڵاتی بردەوە. !

١٩٧٩/٧/٢٨

---

(١) لە گۆڤاری بەیان ژمارە ٧٠ ی ١٩٨١
بڵاو کراوەتەوە

هەور !

هەوری کۆچەر.ی پەساپۆرت
سنوورەکان دەبەزێنێ
هەڵاوی ناخی زەویەکان هەڵدەمژێ
جیهان پێکتر دەناسێنێ
موژدە بە کڵۆڵەکان ئەداو
مرواری زوڵاڵی یەکبوون دەبارێنێ
ناو ناوەشن دژی تاریکی
بۆناو دڵی مەرگەوەڕان
قامچی ئاگر دەوەشێنێ .. !

١٥ی تەمووزی ١٩٧٩

---

(١) لەگۆڤاری بەیان ژمارە ٦٧ی ١٩٨١ بڵاوکراوەتەوە .

وانەی نامەیێک ؟[1]

نامەی کێوی « قەرەچوخ »[2] مان

جەفەنگی بوو کەس نەیزانی

لەدوای هەزار کارەساتی

جەرگ و دڵ بر

لە لێواری ئەشکەوتێکا

شوێنەوارێکی باپیران دۆزرایەوە

وەک چاوی گڕ

بۆ کلیلی نامەکە لێی هەڵکەنرابوو

وێنەی بیور ـ !!

١٠ی نیسانی ١٩٧٩

---

(١) لە گۆڤاری نووسەری کورد ژمارە (٢) ی خولی دووەمی ساڵی ١٩٧٩ بڵاوکراوەتەوە .

(٢) قەرەچوخ : ناوی کێوێکە لە نزیک شاری مەخمور لە پارێزگەی هەولێر .

خلیسک![1]

لە ڕێبەندانا شەختەی ڕێ
ورد نەبین لێی هەڵ ئەخلیسکێ
بەرەو نشێو ڕیسوا ئەبێ
بەڵام ڕێزان..
بە هەنگاو بیری چەسپاو
شەختەو هەورازەکان دەبڕێ.!

١٧ی نیسانی ١٩٧٩

---

(١) لە گۆڤاری نووسەری کورد ژمارە (٢)ی خولی دووەم ١٩٧٩ بڵاو کرایەوە.

ئاسۆ![1]

ئاسۆیەکان ..
هێندە ئەویندارو شەیدان
هەموو ساتێك بۆ یەکتر . دێن
لێویان بەیەکەوە ئەنێن
بەبایی بووی لاڕێیەکان ڕێ ئەکەن
ئای .. چ موژدەیێك ئەبەخشن
کە بەچڕیە ..
شەوان لەگەڵ یەکتر ئەدوێن . !

٧ ی تشرین ١٩٧٩

---

(١) لەگۆڤاری نووسەری کورد ژمارە (٢) ی خولی دووەم سالی ١٩٧٩ بلاو کراوەتەوە .

ورشە (1)

لە ڕێگادا ..
لە پێش ورشە بێدارەکان
هەموو پەردەو دیوارەکان
شەرمەزارن ..
لە ناویانا .
ئاواتە سەوزو گەشەکان
دێنە بەر چاو
ڕەنگی زەردو بازوو ئامێر
کێڵگەی دێم و شارەکان
بۆ یەکبوونی گشت ورشەکان
چاوەنوارن ..
چاوەنوران . !

١٠ی ئاداری ١٩٧٩

---

(١) لە گۆڤاری نووسەری کورد ژمارە (٢)ی ١٩٧٩ بڵاوکراوەتەوە .

کانی !. (١)

بائاوی جۆگەلەی ناودێ
زولاڵ و ساردو بەرچاو.بێ
بارێبواری ڕێگەی دووریش
تێنووی ئاو.بێ . .
بەڵام کە زانرا کانیەکە
« لاك » ی تیایە (٢)
تینوو نزیکی ناکەوێ
بەڵێ رازی وشەش وایە .!!

١١ نیسانی ١٩٧٩

---

(١) لە نووسەری نوێ ژمارە (٥) ی ١٩٨٠
بڵاو کراوەتەوە
(٢) لاك : کەلاك

بروسک !

هەندێ لەبروسک ئەترسن
ئەڵێن سووتانی لەدوایە
شریقەو دەنگی نەقۆڵایە
ئەی نازانن لە شەوی تار
ئەبێتە ڕابەری ڕێبوار
جا لەبەر ڕازی ئەم ئەرکەی
بروسکی ڕێ.
منیش کە سووتانم شەوێ
بۆیێ پتر لە تیشکەکان
چەخماخەی بروسکم خۆش دەوێ.!

٢٠ی ئابی ١٩٧٩

(دەبان)(١) و (پێنووس)!

لە ناو شایی جەژنی بەهار
دوو تووڕەی کار
پشتێن و گیرفانیان بڕی
فیتەی زوڕنایان نوساندو
پێستەی دەهۆڵیان هەڵدڕی
«دەبان» جەوهەری بەش کردو (١)
مەستی دەرکرد..
پێنووس هەستی ئەرکی بەخشی و
تەمی لابرد...!

٢٥ ی ئابی ١٩٧٩

---

(١): دەبان = مەبەست خەنجەری دەبانە

کاروان کوژە!

ئەڵێن کاروان شەوان زۆر جار
لە دەشتی کاکی بە کاکی و
هەورازی هەزار بە هەزار
بەهۆی ئەستێرەی کاتشێوێن
هەڵەتەو سەرگەردان بوە
تامی گوژاڕی چێشتوە
بەڵام ئەمرۆ بۆ ڕێی شەوان
بەهۆی یاقووتی زامەکان
ئەستێرەکان ..
دەبن بە سیوەیلی بەیان

١٩٧٩/٩/١٨

ڕێبوارەکان ..
دەڕۆن دەڕۆن
پەی بەدەشتو هەوراز دەبەن
کاروان کوژە ڕیسوا دەکەن..!

١٨ ی ئەیلوولی ١٩٧٩

رازی ڕێبەندان

«لە مێرەم و لە ئۆغەنا» (١)
کە ڕەشەبا هەڵمەت دێنێ و
هەڵمەت دەبا..
خشەی گەڵای دارو دەوەن
چی ئەنوێنێ..
جووکەی مەلی سڕبووی بەفر
کە بۆ ماڵان پەنا دێنێ
چ هەبەستێک ئەدرکێنێ
منالی چۆغەل هەڵدڕاو

(١) ناوی دوو هەفتەی زستانن

شڕ وەك داوەڵ .

لەبن دیواری بەر هەتاو

چ ڕوانینێکی سروشن چاوەکانی

چ هەستێکە هەڵتوتانی

کە بێ ئارام چاوەنوارن

دژن بۆ وەنەوزی ڕێگا

شەتەکی پشدێنی کارن . !

٥ ی ئەیلووی ١٩٧٩

نیشکی شەو!

ئەڵێن شەو دەریای ئەندێشە ڕازی خۆشە
دڵدارەکان بە سروەی خۆش ئەیدوێن
ژوانی زۆری لێ دێتە ڕوو
کانی هەنگوینی سەرخۆشە
بەڵێ بەڵام .. چاوتیژەکان
چۆن ئەیبینن:
وەك مەشکەیێکی گەورەیەو
بە نجەکانی ئاواتی ژین ئەیهەژێنن
بۆ قاوەڵتی کلۆڵەکان لە شەفەقدا
تۆیە نویشکی لێ دەردێنن.! (١)

٥ ی تشرینی ٢ ١٩٧٩

---

(١) نیشك یا نویشك = کەرە

بۆ نەورۆزی ١٩٧٧

نەورۆزەکەی گڕوگوڵو سەربەستی
بۆ کوردی کورد تۆ یادو بیرو هەستی
ئەی زاڵ بەسەر تۆف وەیشوومەی گەردوو
تۆ ئامانجی تۆ ئاوات و حەبەستی .!!

لووتکە !⁽¹⁾

وشەی بەدو کینە بۆ پاک
وەك دەنگ و شاخ ..
ریسوایی کینە ئەنوێنێ
لە ناتەواویش وشەی «ماك»⁽²⁾
تەواوی پاك ئەسەلمێنێ
زێ پیس نابێ و بەرزی لووتکەش
سەر بەنزم دا ئەنوێنێ .. !

١٠ ی تشرینی دووەمی ١٩٨٠

---

(١) لە رۆژنامەی هاوکاری ٥٣٢ ی ١٩٨٠ بلاّو کراوەتەوە .
(٢) ماك : میکرۆب = پیس

(١) بڕوا..!

لەناو دەریا مەلە باسکەم لەکاردایە
شەپۆلەکان ئەبەزێنم
بڕوام بەکەنار بەهێزەو
ئەڕۆم تادوا وزەو تینم
لەئاسمانیش ئەستێرەی دوور
ئەدۆزمەوە ..
سەوزایی ناو دڵ و ناخی
خۆر ئەبینم ..
پەنجەم بەڕستەی زەنگ ئەگاو
مۆژدەو ورشە ئەپەخشێنم . ١

١٩٧٧/١٠/٢

---

(١) لە ڕۆژنامەی هاوکاری (٥٣٢) ی ١٩٨٠.
بڵاو کراوەتەوە.

پرسیاری ساڵ![1]

ئەی منداڵانی چاو زیت و
بێ ڕەنگ و ڕوو..
ساڵی ئێوە ئۆغری کرد بە بۆڵە بوڵ
لەگەڵ حەفتاو نۆ بارگەی خەم (٢)
وا ئاوا بوو..
لەئاسۆدا پرسیارێکی کرد بەکڕی
گوتی کاکە پێم نالێی بۆ؟
بۆ پێشوازیم منداڵێک ئێوەم نەدی.!
گوتم ئەی بارگەکانت چین
گوتی ئەمانە نهێنین..
منیش بە خەنجەری دەبان
گشت بارگەکانیم هەڵدڕی
وەڵامی پرسیارم بڕی!!
٨ ی ١٤ ك ١٩٧٩

(١) لەگۆڤاری نووسەری نوێ ژمارە (٥) ١٩٨٠. بڵاوکرایەوە.
(٢) مەبەست ساڵی ١٩٧٩ ساڵی جیهانی منداڵان

هەڵمات

هەندێ وەك پەلکە زێڕینەن
لە بەرگ و ڕوو ..
هەموو ساڵێ وەك هەڵماتن
لەگۆڕان دا کە دێنە ڕوو
بۆ ڕابەری لەجێی بروسك
دەبنە پاڵوو ..
لە کەم .. پێیان دەبڕێ نیشان
لە زۆر .. مۆرێك بۆ نێوچاوان !!

١٩٨٠.٤.٢٦

(١)

کڵ و بیر!

تا دوێنێ «کڵ» ئەیگوت ئۆخەی

دەنگم بڕی ..!

بانگ و ئاوازم بەزاندو

ماتیم کرِی ..

بەڵام ئەمڕۆ پیتۆڵ و بیر

ئەمڕۆ نوته و چاوانی ژیر

کوولەکەی دنیایان شکاند .! (٢)

کۆتیان پساند ..

پەردەو ناو بڕیان هەڵدڕی

شاڵاوی «کڵ» یان هەڵبڕی !!

١٥ ی شوباتی ١٩٨٠

---

(١) لە گۆڤاری نووسەری نوێ ژمارە (٥) ی ١٩٨٠ بڵاوکرا وەتەوە.

(٢) مەبەست بانگ دانی ناو کوولەکەیە .! وانە پیکی فۆلکلۆریە

خۆزگە (١)

خۆزگە بۆ دوێنێی کەمخەمی
جنگ نادانی هەڵناکێشم
لە ناسووری تەمی ئەمڕۆش
لێ وره نیم
گەرچی تووشی ناو گێژەڵی دەریای ئ
سەرم لە ئاستی هەڵگوردەو
بەرامبەر سەهۆڵو زریان
شانازی یە بزەی لێوم
خۆزگەی من بۆ بەیانی یە
بەڵێ بەیانی بەیانی،
بۆ دڵداران دوور نزیکەو

---

(١) لە ڕۆژنامەی هاوکاری ژمارە (٥٢٦)ی ئایاری ١٩٨٠ بڵاو کراوەتەوە.

هەرشاد دەبم بە یارەکەم
منیش بڕۆم وشەکانم
ملوانکەو بازنی مروارین
لە نەورۆزو زەماوەندا
دەئاڵێنە ملو دەستی نازدارەکەم !

☆☆☆

١٠ی ئاداری ١٩٨٠

ڕەنگی سروشت..! (١)

لە شوێنەواری ناو دێرێ

جووتەکانی قەد کێوو پاڵ

ئەزانن چیم هاتە بەرگوێ

زریکەو جارو گاڵەگاڵ

کاتێ لێیان ورد بوومەوە

بینیم ناو دەمی دێرەکان

وردە چڵێ دارەکانن

وێنەیان بوەتە پیتەکان..

کۆلکە دارێکی بچووکیش

بە وێنەی دەستێکی قۆچاو

قیت وەستابوو لە نێوانیان..!!

١٥ی ئاداری ١٩٨٠

---

(١) لە ڕۆژنامەی هاوکاری ژمارە (٥٢٦) ی ١٩٨٠ بڵاوکراوەتەوە.

کام سەرچاوەی سروشتی بیر

کام سەرچاوەی سرووشی بیر
کامە بەهار ..
کام دیمەنی یەکجار دڵگیر
کامە نیگار
سەرچاوەی قووڵی سرووشی
راستی دانانی هەڵبەستن
مایەی زاخاوو خۆراکی
بیرو سۆزی تەلی هەستن
کامەیانە .. ؟
ئایا .. دیمەنی بەیانی و ئێوارانە
ئاوازی بلبل و کەوە
یا تریفەی مانگەشەوە
لەقەد کێو شمشاڵی شوانە

یا مێگەلی ئاسك و بەرخ و
خەندەی ساوا و بزەی لێوی
نازدارانە ..
ئایا ورشەی پەرزینی
ئەستێرەی شەوی زستانە
یا دیمەنی زەماوەندو
رەشبەڵەك و چاوی جوانە ؟
ئەمانە گشت بەبێ گومان
سەرچاوەن بۆ ئاوازی گیان
سەرچاوەن بۆ چێژی ژیان
بەڵام لای من ..
رەنگ دزراوان
قووڵی چاوان

تێشووی نانە ڕەقی بێکار
زبری ناو لەپی زامدارو
خوێن تێزاوان ..
ئاوازی ناڵەی ناوسینە
پڕ زوخاوان
زنجی کڵۆڵ و زەبوونی
دەردەداران و داماوان
سەرچاوەی سرووشی بەرزن
هەژێنەری ..
هەموو خاوەن هەستی ئەرزن
دەریای نەوتی
چرای رووناکی ئەم ژینەن

بیری ڕێگەی ..
دوا ڕۆژی ورشەدارو
راستەقینەن .. !!

١٩٧٣/٧/٧

چەند وەرشەیێکی سەر ڕێگا ! (١)

پەروانەکان بۆ ڕووناکی
گیان بەخت ئەکەن
خێلەکانی هەنگ بۆ ژیان
وانەی شانە پەخش دەکەن
چارەی دەردی سەخت دەکەن
بلبەکان بەیانیان
ئاخۆر هەڵدێ هەر دەخوێنن
تەنانەت لە قەفەسیش دا
بۆ سەربەستی
دەچریکێنن هەتاکو هەن . !

---

(١) : لەکۆڤاری بەیان ژمارە (٤٤) ی ١٩٧٧
بلاوکراوەتەوە .

ئەی ڕەنگ زەردان

ئەی بنیات نەرانی زەمین

خاوەنی ئازارو دەردان

ئێوەی مەزن ..

بابێوچان کێچ و زێڕو ..

دەم بنێنە ناوخوێنی گەش

بەڵام ئەنجام ..

ئای کە ئەنجام مۆردەیێکی بێ پایانە

بابزانن ڕەنگ دزەکان ..

دڕەنگ و زوو ئەم جیهانە

جڵەوی فرمان و کاری

گشت هەردو کێوو ڕوباری

موڵک و تاپۆی هەژارانە ..

☆ ☆ ☆

بریقەی چاو

ئەی چاوانی بە قووڵاچووی
منداڵ و لاوی زەحمەتکێش
لە سەرنجتان دەخوێنمەوە
سکاڵای زۆری دەردوئێش
بەڵام بریقەی چاوەکانتان
بروسکی هەوری بەهارە
زەنگ و دەنگێکی بەکارە
سپێدەی جەژنی چەوساوەو
سەرکەوتنی تێدادیارە..

٥ی نیسانی ١٩٧٧

شارێگا

وا لەوسەر شارێگەی ژیان
ئامانجی دوور ..
پێ ئەکەن بەرێچکەکان
بە وشەو نەخشەو ڕەنگەکان
بە هێڵ تەلبەندی ...
ئەڵێ ئەم ڕێگەو ڕەنگانە
گەرچی ئەمڕۆ جیا جیانە
بەڵام هەموو .. پیادەو سوارەی
ئەم ڕێچکانە ..
درەنگ یا زوو بۆ ئامانجێک
تێکەڵی شارێ ئەبنەوەو
هەموو هەر ئەچنەوە بانە ...!

☆ ☆ ☆

داربەڕوو

لەکۆنەوە ڕەشەبای شووم

هێرش دێنێ..

گەڵایەکان دەوەرێنێ

لقەکانی دارو دەوەن تێک دەشکێنێ

بەڵام هەرگیز نەیتوانیوەو ناشتوانێ

دار بەڕوێک لەڕەگ و ڕیشە دەربێنێ!

☆☆☆

ڕەگ

ڕەگەکانی دارو دەوەن
بە سەرچڵەکانیان دەڵێن
کاتێ بەفیز سەما دەکەن
هەرگیز لەخۆبایی مەبن
هێلانەی مەلان تێک مەدەن
وریابن وریا چڵەکان
ئێمە نەبین کەی ئێوە هەن.!

* * *

شاعیرەکان

شاعیرەکان ..
ئەی تیشک و چاوو بیرەکان
بۆ.. ؟ کە تیری وشە ئەکشێ
بەرەو ئامانج ئەیگێڕنەوە ؟
بۆ.. ورشەی یاقووتەکانتان
لەناو تەمدا ئەشێرنەوە ؟
لە رێبازی بەرەو خوردا
پەروا مەکەن ..
بیرو وشەو ئەندێشەتان
لە لاڕێدا گومرا مەکەن
لەرێی ڕاستی چەوساوەکان
هەرچی بکەن هەرکەمە کەم
هاوڕێکانم هەرچی بکەن .. !

✡ ✡ ✡

قەڵای بەفر

کاتێ ئەتڵەسی ڕەنگاوڕەنگ

دێتە بەرچاو.

چاوەکانم .. ئەبن بە یاقووت و فەنەر

.... بەرگی پرسە ئەکەنەبەر

ئەبن بە جۆگەلەی خماو ..

بەلام کاتێ زەنگی کاری مرۆڤی نوێ

دێتە بەرگوێ

لێرەو لەوێ

تخووبەکان ئەلەرزن و

ڕەنگەکانیان ئەچێتەوە

قەڵای بەفرو خەمی دێرین

خۆی ناگرێ و ئەتوێتەوە!

☆☆☆

بانگ وزەنگی سێ وێنە

(١)

لەچاوانی پڕ لە ڕازی منالەکان
چی ئەبینم ..
لە قوپاوی ڕووی ژاکاوی ڕەنجبەرەکان
چی ئەبینم ..
وانەکانی کۆن و نوێی هەورازی ژێ
ئەخوێنمەوە
بۆ گەلێ پرسیاری ون بوو
وەڵامەکان ئەدۆزمەوە
لەتاریکی ورشەدارن
بە وشەی نوێ ..
چیەی کردار ئەدەن بە گوێ
ئەڵێن وەنەوزی چاوی شەو
چارەی ڕاستی بەخوێ ئەکرێ ١٠

(٢)

بۆ ساماناکی پەرتی ڕیزو شای کەمەر
زەنگ ئەهەژێ ..

بروسکەی دوانزە ئەستێرەی
بەرزو نەمر پێمان ئەڵێ
چاوێلکەکان بسڕنەوە
ڕنۆکی ناو بناغەکان ببڕنەوە
لەحەشارگەو جەنگەڵەکان
باش بگەڕێن ..
کەوا ئەمڕۆ لەگوێچکەدا لەڕێچ
زەنگەکانی ناو تەمی ڕێ
وا ئەهەژێن ..

☆☆☆

(٣)

خونچەی گوڵ و پەنجەرەکان
زنجی تاری ڕەنجبەرەکان
بۆ گزنگ و موژدەی کەشتی و
بەندەرەکان
بۆ ئاوازو سۆزی بەیان
لە چاڕ دانن
چاوە ڕوانن
چاوەڕوانن

☆☆☆

١٩٧٤/٩/٥

له یاد ئه‌ڵێ .. نا .. له (سابلاخ)ی ژوان

له ڕێبه‌ندان ..
ئه‌ندێشه‌ی ئه‌رك[1]
ئه‌ركی فرمان
بردمی بۆ «سابلاخ»ی ژوان
ڕێگه‌ زریان و سه‌هۆڵ بوو
یار.. گیرۆده‌ی سه‌رماو سۆڵ بوو
له‌ناو بازنه‌ی لووره‌ی گورگان
ڕه‌نگ زه‌رد بیدار
وه‌ستا بوو هه‌ل چاوه‌نوار
گه‌رچی ته‌مه‌نی زستانی
سی و پێنج ساڵ بوو ..

---

(۱) له‌ گۆڤاری به‌یان ژماره (۷۵) ۱۹۸۱ بڵاوكراوه‌ته‌وه‌.

بەڵام رەشایی ناو قژو
سەری بەفرینی تاڵ تاڵ بوو
پێم گوت بەفر دەوری داوک
بەسیە وەستان و چاوەروان
تۆ چۆن ماوک
رەشەبا قژی زێرینت لەبن دێنێ
بەفر پەنجەکانت دەبا
ژانی خاچی ناو دڵەکەت
ترس و ساماکی دەنوێنێ
بەسیە وەستان ..
تۆ چۆن ماوک
وەرە برۆین دووربین لەخەم

دووری سەرماو دڕندەکان
بەرگی ئاوریشمت لەبەرکەم
تارای ڕەنگینت لەسەرکەم
دە وەڵامێ..
بۆ دڵێ زارم ئارامێ
بە وشەی.. نا..
یارکەوتە دوان..
هەردو بەردو بەفری لەرزان
بە وشەی نا..
(ورە) ی بیرو دەماری باری
بە قیژەی - نا..
لەناو کێوان گزنگ دەرکەوت
بزەی نەورۆزی کار باری..!!
نەورۆزی ١٩٨١

(1)
بەری ئەگەرەکان چۆن دێنە روو !

هەروەك چۆن دار بەرووی چەسپاو
رەشەباکان دەبەزێنێ..
هەروەك چۆن بۆ هەنگاوەکان
تریفەی دوور
خێڵی تاریکی دەشکێنێ
گەر بەڕاستی ئەی لاوەکان
رازی دیمەنی دەنگدارو
قووڵی چاوی هەژارەکان
توانی ئێوە بهەژێنێ
خەو لە چاوتان بتۆرێنێ
ئەوسا ئەتوانن لە دەریا
بەسەر شەپۆلەکان زاڵ بن

(1) لە رۆژنامەی هاوکاری ١٦٥٨٣ /٤/ ٨١ بڵاوکراوەتەوە.

بە کەناری سەوز شادبن
خاوەن ماڵ بن .. !

☆☆☆

گەر توانیتان شکۆیەکان
بدەن بە تابلۆ بە بزمار
لەبەر چاوو لەناو دڵتان بچەقێنن
لەکاتی وەنەوزی ڕێگا
وەکو زەنگ بیانهەژێنن
ئەوسا جەنگەڵ و تەم دەبڕن
لەسەر لووتکە بێزارەکان
گوڵقەندان دادەمەزرێنن

☆☆☆

ئەگەر ویستتان
دڵی نەیاران خۆش نەکەن
لەویەڕی ئەشکەنجەی ڕێگا
بزەی لێو فەرامۆش مەکەن
☆☆☆
ئەگەر ویستتان
رەسەنایەتی ون نەکەن
سەیری بنجی هێرۆ بکەن
☆☆☆
گەر توانیتان ..
رەگی کینەکان دەربێنن
تۆوی ناکۆکی بسووتێنن
کەمەرەکان بشەتێنن
ئەبینن چۆن گورگ زێرو
لەبن دێنن ..

ئەبین چۆن ..
شەختەی هەورازەکان دەبڕن
ئەبین چۆن ..
بە بارانی پەڵەی راستی
گەنم
زەیتون
گوڵ و بزە بەرهەم دێنن .. !

☆☆☆

١٠ی ئابی ١٩٨٠

بروسکەییەک بۆ نەنەتەوەکانی ئێران و چوار چرای خوێنین "١"

ئەی چوار چرای نەوت خوێنین
ئەی خاوەن بەشێکی بەهەشت
لەگەڵ تۆداین ..
بۆ مەبەستێک دەمرین دەژین
با پتر پشکۆی زامەکان
هەڵاو داربن
با دەستەی چەپەڵی تاوان
هەر لەکاربن ..
کام وەیشوومەو تۆفاو زریان
توانی کێوێک بهەژێنێ -!

(١) لە پاشکۆی رۆژنامەی عیراق ژمارە (٤١) ١٩٨١ و ە گۆڤاری بەیان ژمارە (٧٤) ی ١٩٨١ بڵاوکرایە وە

کام هێزی پەهلەوی و زەحاک
توانی گڵپەت دامرکێنێ
بەسیە ئێتر پشدێنەکان بشەتێنن
هەرگیز چیتر باشڵ نەبن
بەسیەو نەنگە
با شوورکەکان یەک جەیک بن
چڵ چڵ نەبن
هەڵمەتێ دەی
هەڵمەتێ دەی
کوردە تاکەی ؟!

☆☆☆

زامەکان بوونە ئەستێرەو
ورشەکانیان سوێندو بەڵێن

لەگەڵ خوریەی دڵمان دڵتان
بێ وەی لەگەڵ یەکتر دەدوێن
لەڕێ بەندان چەخماخەتان
ئاسوودەیی دەیەخشێنێ
بۆ چوار لاوە بروسکەی دڵ
دەباو دێنێ..
سنوورەکەی هێل بەفرین و
دیوار بەفر..
لەئێمە زۆر دڵدارترە
بۆتیشك و گڕ
چاوی قووڵی هیوایەکان
وەك بازنەن لەدەورەتات

ئەڵێن پەندو سکۆیەکان
بکەن بە زەنگی پێش کاروان
ئاگاداربن جەنگەڵ چڕە
خۆی بکەنە چاوی وەنەوزی ڕێگەتان
کوڕگەل هەڵەو بەسیە ئیتر
پشدێنەکان بشەتێنن
هەرگیز چیتر باشل نەبن
بەسیەو نەنگە باشوورکەکان
یەك چەپك بن
چڵ چڵ نەبن
هەڵمەتێ دەی
کوردە تاکەی ، !

٦ك٢٤ ١٩٨٠.

سۆراغی وشەکان وهەندێ وەڵام !

سۆراغ (١)

سۆزی دەروون و ئارەزووم ..
لەگەڵ سرووش کەوتنە تەکان
بۆ سۆراغی ڕازو هەواڵی ووشەکان
بەوێنەی هەنگ و پەپوولە
گەرمیان کوێستان
گشت لا گەڕان
لە جەنگەڵ و هەورازی ڕێ
لەناو ئاوازی ڕێزەکان
لە شارو دێ
ئەی گەلێ کاریگەر بوو
ئەوەی سازی گەیشتە گوێ

---

(١) لە گۆڤاری (بەیان) ژمارە (٣٩) ی ١٩٧٧ بڵاوکرایەوە

هەندێ وشەی ناو پەڕاسوو

قوولّی چاو بوو --

نالّەی گیانی (سی) خوراوبوو

☆☆☆

گوتیان (٢)

گوتیان لە بەرزایی تەلار
لە شەقامی رووناکی شار
بینینی شت گەلێ جوانە
چێژی خۆشی دڵ و گیانە
بەڵام زۆربە گوتیان نوارین
بۆ ئەستێرەی ورشە زیوین
لە کۆڵانی تەنگ تاری
کونجەکانی کڵۆڵ نشین
گەلێ خۆشترو جوانترە
لە ڕوانگەی کۆشکی ڕەنگین..!!

☆☆☆

(٣) گوتیان

گوتیان دەشت و کێو یاراوە
لە کۆساران ئەمڕۆ کۆتر
بۆ وەی لە سەرچڵ وەستاوە
لەبن داری گوێزو خورما
ئاوازی لاوك و عەتابە
بۆژینی نوێ تێکەڵاوە

☆☆☆

(٤) - گوتیان

گوتیان پار بوو هەموو زەوی
ساتێک بۆ ئافرەت نەسرەوی
بانگی ڕادیۆو ڕۆژنامەکان
ئاوازی ماف یەکسانی
زۆر لێ درا ..

بێ ژمار پۆستەرو تابلۆ هەڵواسرا
بەڵام لای ئێمە خوێندەوار
بۆ ماف وەستاون بە دووبار
لە دەرەوەی ماڵ لەیانە
ئەڵێن ئافرەت وەک پیاو بێ
خاوەنی مافی تەواو بێ

بەڵام کەچوونە ماڵەوە
ئەچنەوە ناو بیری وشك
بۆ هاوسەرو دایك و خوشك
بۆماف ئەبن بە دوو پشك
بەڵێ سەیرە - بەزەم وایە
ئای لەم بانو دوو هەوایە !

☆☆☆

(٥) گوتیان

گوتیان ئەمرۆ خۆری نوێ
گەلێ پتر لە ساڵی پار
هەڕەس ئەهێنێ بە بەفر
بەرەو ڕوبار...
هەورو تەمی ئاسۆی بەیان
چۆڵ ئەکەن بۆ گزنگ مەیان
ڕووناکی ئەکشێ بۆ زنج و
بۆ بیری تار..
بلبل مەستە بە کروك و
هێرۆی بەهار...

بەڵام دژی نەیاری خۆر

لە دژی داو .. !

گەلێ بەسۆز ئەدرکێنێ

وشەی بێداری جاروبار .!

☆☆☆

(٦) جۆخینەکان

بەڵام وشەی دوا وەڵام
ئەمەی ڕاگەیاند بێ ئارام ..
گوتی بۆ ئەوەی هەتاومان
بەتین‌تر بێ ..
بۆ ئەوەی دیمەنی گوڵشەن
ڕەنگین‌تر بێ ..
بۆ ئەوەی پشدێنی یەکبوون
بەبێ خەش بێ ..
بۆ ئەوەی ڕووی سیس و زەردباو
سوورو گەش بێ ..
جۆخینەکان لەوەتی هەن
چاوەڕوانی بێژنگێکی
کون‌ورد دەکەن ..

نەورۆزی ١٩٧٦

بۆ کۆرڤالان

بەڵێ ئەمڕۆ لەناو هەوری سانتیاغو
رەنگی گوڵو خوێن دیارە
دیواری بەرز زیندانی قووڵ
مایەی پیلانی دۆلارە
بەڵام لە دەریای ناخۆشی
کە گیان بادەی مەرگ ئەنۆشی
لەجێی ناڵە ..
لەسەر شانۆی مەرگەساتی
ئەم مەیدانە
وەڵام بژەی نەبەردانە. ١

نزیك و دوور
زەنگ و جاڕی دلێرەکان
ئەبڕن سنوور
پەردەی تەمەکان دائەدڕن
زنجیرەکان هەڵ ئەبڕن
بروسکەی بڕواو نەبەردی
ئەپەخشێنن ..
تەختی تاوان ئەلەرزێنن
چ زەنگێکە چ دەنگێکە
رازی سەرکەوتن مانە
بانگی « شیلی » قارەمانە
وشەی بڕوای پۆلایینی کوڕثالانە ..

٩ ی تشرینی ١ ١٩٧٤

رازی سێ باڵداری دڵدار

بلبل (١)

بلبلی جوان ..
شەوان بێ ئارام بێ وچان
چاوەڕوانە بۆ ئاڵ بوونی
ئاسۆی بەیان
تا پەخشکا بە جۆش و سۆز
رازی پەنهان
ئاوازی رووناکی ژیان .. !

---

(١) لە گۆڤاری رۆشبیری نوێ (٥٥-٥٦) ١٩٧٦ بڵاوکراوەتەوە.

(۲) هەنگ

هەنگی دڵدار
بۆ دیدەنی و راموسانی
دەمی گوڵانی لالەزار
لە هاتوچوونی بێ ژمار
نابێ بێزار
دەرمانی حەوت دەرد بۆ مرۆڤ
ئەگرێتەوە
هەردەم لە رەنجی بێ بەشەو
هەمان رێگا ئەگرێتەوە..!

پەروانە (٣)

ە شەوە زەنگ

ە دوور پەروانەی ڕەنگاو ڕەنگ

کە تریسکێک بەدی ئەکات

بۆی دێ بەسۆز

ێ هەستو دەنگ

خێرا خێرا وەکو شەیدا

باڵی ناسک لەچرا ئەدا

ئەسووتێو ئەکەوێتە خوار

پێشێل ئەکرێو هەرد ئەنەخشێ

جێ دێڵێ وانەو یادگار..!

١٩٧٤/٩/١٠.

بۆ نەورۆزی ١٩٧٦

هەموو ساتێ
هەموو کاتێ
وشە دڵدارەکانی من
وەکو گزنگ وەکو هەتاو
پەخش ئەبن ..
لەگەڵ کاروانی رۆژی نوێ
ئەبڕن هەورازی سەختی ڕێ
لە دەریاو هەوری رەش ئەدەن
حەشارگەی تار ڕیسوا دەکەن
بۆ کونج و زنجی داماوان
ئەبن بە هۆ ..
رەنگ و بزە ئەبەخشن بۆ
کوڵم و لێوی زەردو بێ بۆ

وشەکانم .. ئاوازێکی ڕێگەی کارن
لە باخی ژین ..
کۆترو شالوورو هوزارن
بەسەر سروشتی ڕەنگینی
وەرزەکانا ئەخولێنەوە ..
بۆ بێژیەو سۆزی نەورۆز
دنیای (نۆتە)ن نابڕێنەوە
ئەچریکێنن ..
ماکی ژانی دەردی هەژار
لە بن دێنن ..
سازی ناسازی ناو جەنگەڵ
ئەخنکێنن
وشەکانی من نیشانچین
بۆ ئامانجی بەرزو دووری مرۆڤ و ژین

لە ڕێگادا جەنگاوەرن
بازنەی ئاسۆیەکان دەبڕن
بەدوای بزەی ڕاستی لێوی
لات و کڵۆڵەکان وێڵن
گەر بشمرن ..
ناسنامەکەیان جێ دێڵن.!

☆ ☆ ☆

وشەکانم دژی تانەن
تانەی چاوان .. !
(ورە) ن بۆ مات و دوودڵو
دەنگ نوساوان..
ڕیسن بۆ گوریسەکانی
یەکبوونی ڕیز ..

ئاون بۆ خونچەو شکۆفەی
گوڵی پاییز
گڕو بڵێسەن بۆ نەورۆز
تا ئەنجام بۆ ئاواتی هۆز
ئەکشێن بۆ ناو کێڵگەکانو
کارگەی وولات
ئەکشێن بۆ ناو ڕیزەکانی
ڕێگەی ئاوات
لە پێش کاروانی ڕۆژی نوێ
ئەسوتێن ئەڕۆن ناوەستن
لەڕێی خەبات و ژیانا
زاڵن بەسەر شەوو نوستن

هەندێ رازو نیازو ئەرک

(١)

لەناو تابلۆو سازەکانا
لەسەر لێوی ئاسۆی ئاڵو
بنج و ناخی ڕازەکانا
بۆ ئەرکی ڕۆژێ جێ ئەبینم
جێ دێتە گوێ..
چ ڕازێکە سنوور ئەبڕێ
ڕێگەی هەورازو دوور ئەبڕێ
لە « بۆتانا » ..
لە سەری بەرزی « سیپانا » (١)
دێتە وەڵام

(١) ناوی کێوێکە لە ناوچەی بادینان

ئەم رازە گیانی (خانی) یە
ئەمڕۆ ئەدوێ
چیەی کردار ئەدا بەگوێ
زمانی حاڵی هەرئەڵێ
هۆزانڤانان هۆزانڤانان
بۆ ئەرکی ڕۆژ گەیشتنە کوێ؟!

☆☆☆

(١)

دڵدارەکان..
لەبەر ئەڤینی پەروانەو
شەم و هەنگ و گوڵاڵەکان
لەبەر سکاڵای چاوانی کڵۆڵەکان
بەفرو سەهۆڵ چەندە زۆربن

کە شارێکەو چارەن تاسەر
بۆ کڵۆڵ و داماوەکان
ئەی لاوەکان
ئەی لاوەکان !!

* * *

(٥)

ئەی زەنگیەکە خۆشم دەوێ ی
وەك ڕەنجبەرانی کوردستان
خۆشم ئەوێ ی
بریقەی ڕەشی نێو چاوانت
گزنگی لێ دەرئەکەوێ
هەموو یەکین ..
هەروەکو گزنگەکان و چاوگی خۆر
هەموو یەکین ..
هەموو هانایی

لە هەرشوێنێک مرۆڤ جاڕی
خەمی هەبێ..
پشت و هانایین
هانایین لەگەڵ ئێوە ئەژیین
یەکین دژی خاوەن (نیترۆن) (١)
هەوراز ئەبڕین و نابەزین..
خۆشم ئەوێ
وەک ئەو نەبەردانەی تاسەر
کۆڵیان نەدا..
وەکو بڕوای پۆلایینی
(مارتن لوثەرو) و نیرۆدا
(٦)
دەنگی نیهان..
پرسیاری کرد لەوشەکان

(١) مەبەست بۆمبای نیترۆن داگیرکەرانە

لەناو گێژەنی گەرداوو تەم ومژدا
کامتان ڕابەرن بۆ ژیان ؟
سەدان وشە هاتنە وەڵام
یەکیان گوتی :
من سەربەستیم
لە هەمووتان لە پێشترم
ئەوی تر گوتی من ئاشتیم
هەرمن منم ..
سێیەم گوتی بەختیاریم
لابەری ئاخی هەژاریم
چوارەم گوتی من ڕووناکیم
رابەری ڕێی خۆشی و چاکیم
کەلێکی تروشەی بەباڵ
هاتنە پێشەوە بە فیشاڵ

وەڵام تەواو بوو.لێ ئەنجام
بەڵام خاوەن وشەی نیهان
لە دوورەوە هاتە وەڵام
گوتی هیچتان نەتانزانی
داد لە دەستتان
ئێوە خەوتوون
ئێوە خەوتوون
هەموو گوتیان چۆن وائەلێی
چی تر ماوە ؟
گوتی یەکبوون
تەنها یەکبوون
بەڵێ یەکبوون .. !

لە ٢١/٧/١٩٧٨ لە میهرەجانی شیعری دهۆک
ئەم شیعرەم پێشکەش کرد

ڕەنگی وێنەکان وئەرک

بەڕێزەکان ..

لە ڕێگەوبان

ئەبینم گەلێ بەرامبەر شانۆیەکان

ڕوانگەی سەرنجیان لێڵ دەکەن

یافێڵ دەکەن

یا لە ڕاستی خۆ گێل دەکەن

لەناو تامەکان بە تەنها

چێژ لە شیرینی وەردەگرن

هەروا دەژین

هەروا دەکڕن

بەڵام لای من بەڕێزەکان
شیرینە تاڵاوی دەرمان
بۆ زامەکان ..
بۆیە لە سوودی تایبەتی لەتیکەی چەور
لەبەرگی جوان
دەسڵەمێمەوە بۆ وچان ..!
بۆیە هەردەم وشەکانم
لەناو قەسرو شوێنی نەرما
لەجێی فێنک لەجێی گەرما
بەبێ ئۆقرەن دێن و دەچن
لەگەڵ گزنگ تریفەو
بریقەی چاوی رەنجبەران
بۆ هەموولا بەخشن دەبن

بەرەو ورشەیێک ڕێ دەبڕن
ئەسوتێن و خۆشی دەکرن
گێتی دەهەژێنن و دەڵێن
دەیەک بن ئەی دڵدارەکان
ئەی خاوەنی ئازارەکان

☆☆☆

کاتێ قینەکان دەکوڵێن
دژی ئەهریمەنی جەنگەڵ
دژی نەیار..
کاتێ چاوی چەوساوەکان
دەبن بە گڕو بە پشکۆ

بۆ پەنجەو داوی ستەمکار
کاتێ هاوارو ژانەکان
کۆدەبنەوە --
هەردو دارو کەژو چیا
تەنانەت ڕوبارو دەریا
وەکو بۆمبا ئەتەقنەوە

☆☆☆

ئاسوودەبن
لەناو گێژەی ژیانی پڕناسوورا
لەناو وەیشوومەو بەفرو تۆف
لەهەورازی ڕێگەی دوورا
هەڵمەت بەرنو ئاسۆدەبن

کاروانی ڕێی هات و نەهات
ئەگاتە جێ..
ئاوی ڕووبار لەیەک شوێن بێ
لە چرکەیێک هی کۆن دەڕواو
هی نوێ دێ..!
لە کاتێ بەستی ئەتگرێ
لە کاتێ کۆسپی سەرەڕێ
لەسەر دڵ ئەبێتە گرێ
هەڵەت بەرەو ئاسوودەیە
لە ژێر دەواری ڕەشی خەم.
کە هیوای قرمان دەمرێ
ئاسوودە بە
بزەی لێوەکانت زاڵکە

بەسەر دەریای ناسوورو خەم

بیرو تینت (ورە) دارکە

ڕوو بەڕووی ئازارو ستەم

جەرگی شەپۆڵەکان ببڕەو

تەلی ئومێدت نەبڕێ

ڕەگ و پەردەی کۆن و ڕزیو

هەر دەبڕێ و هەر دەدڕێ

☆☆☆

ئەرکی ئەمڕۆ ئەڵێ چۆن بین

گەر چاوانی چاوەڕوانی

بڕکەین لە بڕواو لە ئەوین

گەر ڕەگی کینەکان هەموو
بکەین بە سووتووی باخی ژین
گەر ئاوازە بەسۆزەکان

هەموو یەک بوون و هاتنە ڕوو

ئەوسا ئەبینین زوو بەزوو

لەناو ئەم خۆڵ قوڕەدا

چ ئاوەدانی و بەرزێک

چ ئاواتێکی لێ هاوتا

ها .. پەیدا بوو ..

☆☆☆

من دڵنیام ..

بە ئەنجامی ئەو ورشەیەی
چاوەکانم پێی کردەوە
بەو گزنگ و رووناکییەی
گرەوی لەخۆر بردەوە
من دڵنیام..
هەموو چاوە بێدارەکان
چاوی منن ..
ئاوازی لێو بەبارەکان
دەنگی منن
رەنگی پەڕی گوڵاڵەکان
رەنگی منن
بۆ ئاوازی پڕ رەنگەکان

هەنگاو ئەنێم بۆ وچانم
بەرەو ورشەی لووتکەی ژیان
هەتا ماوم لە سووتانم
بۆ نەمانی چڵ و تەمی ئەو بەهەشتەی
کە شیرین ترە لە گیانم..!

☆☆☆

٣ی ئاداری ١٩٧٧

ئەم شیعرەم لە میهرەجانی شیعری
کوردی لە ١٩٧٧/٣/٢٧ لە
لە هەولێر پێشکەش کرد

پێرست

	لاپەڕە
گزنگ	٥
هێرو	٦
گرەو	٧
گەڵا	٨
دەریا	٩
تابلۆ	١٠
هەور	١١
واتەی نامەیێك	١٢
خلیسك	١٣
ئاسۆ	١٤
ورشە	١٥
كانی	١٦
بروسك	١٧
دەبان و پێنووس	١٨
كاروان كوژە	١٩
رازی ڕێبەندان	٢١
نیفشكی شەو	٢٣
بۆنەورۆزی ١٩٧٧	٢٤

لووتكه ٢٥

بڕوا ٢٦

پرسیاری ساڵ ٢٧

هه ڵمات ٢٨

كل وبیر ٢٩

خۆزگه ٣٠

ده نگی سروشت ٣٢

كام سه رچاوه ی سرووشی بیر ٣٣

چه ند ورشه یێكی سه ر ڕێگا ٣٧

بریقه ی چاو ٣٩

شاڕێگا ٤٠

دار به ڕوو ٤١

ره گ ٤٢

شاعیره كان ٤٣

قه ڵای به فر ٤٤

بانگ و زه نگی سێ وێنه ٤٥

كه یار ئه لێ .. نا .. له سابڵاخ ی ژوان ٤٨

به ری ئه گه ره كان چۆن دێنه روو ٥١

بروسكه یێك/ بۆ/ نه ته وه كانی/ئیران و/ چوارچرای/خـوێنین ٥٥

سۆراغی وشه کان و هه ندێ وه لاَم ٥٩
بۆ «کۆرڤالاَن» ٦٩
رازی سێ باڵداری وڵدار ٧١
/بۆ /نه ورۆزی/١٩٧٦ ٧٤
هه ندێ رازونیازو ئه رك ٧٨
ده نگی وێنه کان و ئه رك ٨٤

الجمهورية العراقية
وزارة الثقافة والاعلام
دار الثقافة والنشر الكردية
التسلسل ٧٤

شَجَرَةُ البَلّوط

شعر

مدحت بێخەو

السعر ٥٠٠ فلساً

دار الحرية للطباعة ـ بغداد ٤٠٠٠/١٠٠/٣٠/٣/١٩٨٣